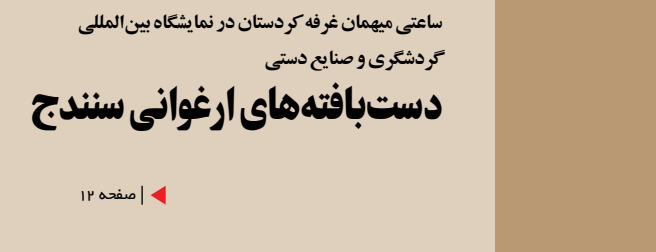

ایران زندگی

◀ **حمیده گودرزی**
خیزگرار

استان خراسان جنوبی با مساحتی بیش از ۵ میلیون و ۴۰۰ هزار هکتار دومین استان بیابانی کشور است که بیش از ۴ میلیون و ۳۰۰ هزار هکتار از عرصه‌های آن دارای کانون‌های بحرانی و در معرض فرسایش بادی است. در واقع خراسان جنوبی با ۲۸ کانون بحرانی پرکنده در تمام شهرستان‌ها جزو ۵ استان درگیر با موضوع خشکسالی و گرد و غبار است، البته ناگفته نماند که برخی از شهرهای این استان همانند سرسویه، طبس، زیر کوه و نهبندان که در مجاورت کویر و در معرض بادهای ۱۲۰ روزه سیستان هستند دارای بیشترین کانون‌های بحرانی و تبخیر آب هستند که برای رفع مشکلات پیش رو نیاز به امکانات و تمهیدات لازم دارند.

مدیرکل منابع طبیعی خراسان جنوبی با بیان اینکه در بحث بیابان‌ها مهم‌ترین چالشی که در کل دنیا وجود دارد بحث تخریب سرزمین یا فرسایش خاک می‌باشد، می‌گوید: «از آنجایی که در کمربند خشک قرار داریم همه مردم باید بپذیرند که عرصه‌ها و گونه‌های مرتعی و جنگلی که داریم حساس، ارزشمند و نادر هستند، از این‌رو قبل از آنکه تصمیمی گرفته شود که در یک منطقه‌ای کارخانه یا شهرک صنعتی یا معدنی احداث گردد، باید همه جوانب از جمله اینکه آن مکان می‌تواند محلی برای زندگی کردن یا فعالیت‌های صنعتی و اقتصادی به‌طور مداوم باشد و اینکه به زیرساخت‌ها و منابع طبیعی آن آسیبی وارد نمی‌شود در نظر گرفت. در واقع باید صنعت و پایداری با هم دیده شود.»

علیرضا نصرآبادی همچنین درباره اقدام‌های به عمل آمده جهت مقابله با بیابان زدایی در این استان می‌افزاید: «بر اساس اسناد مطالعه شده در سطح استان خراسان جنوبی حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار هکتار طرح مبارزه با بیابان‌زدایی صورت گرفته که از این میزان برای بیش از یک میلیون هکتار از این اراضی در زمینه‌های مختلف بیولوژی عملیات اجرایی همانند اصلاح واحیای گونه‌های گیاهی مرتعی و بیابانی، کاشت و توسعه جنگل‌های دست‌کاشت، مراقبت از جنگل‌های طبیعی عرصه‌های بیابانی و مقابله با آفات و بیماری‌ها در برخی گیاهان ساقدار انجام شده است. همچنین احداث هلالی‌ها و شیارهای آبگیر در عرصه‌های مرتعی و بیابانی جهت ذخیره

در سطح استان خراسان جنوبی حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار هکتار طرح مبارزه با بیابان زدایی صورت گرفته که از این میزان برای بیش از یک میلیون هکتار از این اراضی در زمینه‌های مختلف بیولوژی عملیات اجرایی همانند اصلاح و احیای گونه‌های گیاهی مرتعی و بیابانی، کاشت و توسعه جنگل‌های دست‌کاشت، مراقبت از جنگل‌های طبیعی عرصه‌های بیابانی و مقابله با آفات و بیماری‌ها در برخی گیاهان ساقدار انجام شده است

عکس‌ها: ایران و خیزگراری صدا و سیما

غبار، سطح جغرافیایی غبارهای استان حدود ۵ میلیون هکتار است که یک سوم سطح استان را دربرمی‌گیرد. از این‌رو از سال ۹۶ یواسطه اعتبارات نامتعارف می‌باشد. در واقع آب‌های زیرزمینی در دستگاه‌های گرد و غبارسنجی و کاشت نهال و حفاظت از مناطق فرق شده کرده‌ایم.»
فاطمه دعاگوپیان همچنین می‌افزاید: «یکی از مطالعات بسیار خوبی که در زمینه گرد و غبار و ریزگردها در استان صورت گرفت بحث منشأیابی آن و تعیین خسارت‌های اقتصادی ناشی از آن است که سالانه به استان وارد می‌شود.» وی همچنین از طرح ستاد ملی گرد و غبار برای استان‌هایی که درگیر این معضل هستند خبر داده و می‌گوید: «این طرح در راستای اقق ۱۰ ساله ۱۴۰۰ تا ۱۴۱۰ برنامه‌ریزی شده و همه دستگاه‌های اجرایی موظف به اجرای آن هستند.»

انتقال آب از دریای عمان یا دریاچه خزر یکی از طرح‌های مقابله با بیابان‌زدایی است که هر از چند گاهی پیشنهاد می‌شود و موافقان و مخالفان بسیاری نیز دارد. اگرچه از دیدگاه بسیاری این طرح تنها راه نجات عرصه‌های بیابانی و کویری است اما به اعتقاد برخی کارشناسان این طرح فقط بار مالی دارد و به رفع مشکلات آب‌یی کشور نیز کمکی نخواهد کرد. معاون امور محیط طبیعی و تنوع زیستی اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان جنوبی دراین باره می‌گوید: «در حال حاضر به‌دلیل اقدامات خوبی که صورت گرفته توانایی تأمین آب شرب حیات وحش و کانون‌هایی را که با کمبود آب روبه‌رو هستند داریم، اما در بحث دشت‌ها و

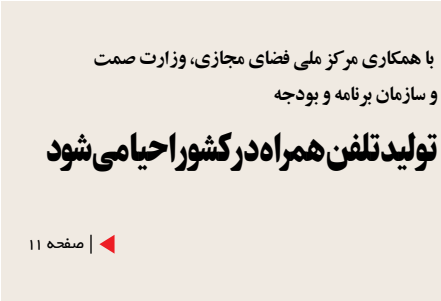
سه بخش است. نخست اینکه؛ بخش حفاظتی و حمایتی است که باید از تخریب سرزمین‌ها و تغییر کاربری‌ها و تصرفات غیرعلمی مراقبت شود. بخش دوم؛ اجرای طرح‌های آبخیزداری و

آبخوان‌داری است که با کنترل و مهار سیلاب‌ها و روان آب‌ها می‌توانیم جریان‌های زیرسطحی و آب‌های زیرزمینی را از لحاظ کمی و کیفی ارتقا دهیم که در نهایت منجر به ارتقای پوشش گیاهی، بهبود وضعیت منابع آبی و ممانعت از شوری خاک و در نهایت کاهش توسعه کانون‌های بحران و فرسایش خاک شود. بخش سوم؛ بحث مقابله با بیابان زدایی است که هم‌اکنون بررسی برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مواردی از جمله توسعه پوشش گیاهی، ذخیره‌سازی نزولات و روان آب‌ها و هرز آب‌های سطحی و مبارزه‌با آفات در دستور کار سازمان می‌باشد.»

اما نکته حائز اهمیت این است که براساس نظر برخی کارشناسان مناطق کویری در زمانی که دلیل بارش‌های فصلی و وجود آب‌های فراوان است که به استان تعلق گرفت موفق به خرید فعالیت‌های اقتصادی بودند اما اگر چه در حال حاضر به‌دلیل تغییرات اقلیمی و کاهش بارش‌ها تبدیل به بیابان شده‌اند اما همچنان دارای آب‌های زیرزمینی بسیاری هستند.

مدیرکل منابع طبیعی خراسان جنوبی در پاسخ به این سؤال که تاچه میزان می‌توان از این آب‌ها جهت رفع خشکی و آبادی منطقه استفاده کرد، می‌گوید: «این بحث مربوط به حوزه آب‌های نامتعارف می‌باشد. در واقع آب‌های زیرزمینی در مناطق کویری همانند خور و بیابانک به‌دلیل تبخیر بالا، دارای مواد معدنی و املاح و نمک بسیار بوده و قابلیت تصفیه حتی برای استفاده شرب صنعت نداشته و فقط می‌توان از املاح و نمک و زیرساخت‌های طبیعی و گردشگری این مناطق استفاده کرد. لذا به هر میزانی که از این آب‌ها برداشت شود منطقه خشک‌تر شده و کانونی برای بروز خطر ریزگردها می‌شود. بنابراین بهتر است همین مقدار رطوبت در خاک باقی بماند و به برداشت از آب‌های زیرزمینی این مناطق فکر نکنیم.»

معاون محیط زیست انسانی اداره حفاظت محیط زیست خراسان جنوبی با بیان اینکه خراسان جنوبی از لحاظ غبار خیزی جزو استان‌های رده اول در کشور قرار دارد، می‌گوید: «بر اساس آخرین مطالعات انجام شده از سوی ستاد ملی گرد و

خراسان جنوبی از لحاظ وسعت سومین استان کشور محسوب می‌شود که ۹۵ درصد آن را عرصه‌های طبیعی دربرمی‌گیرد. از این میزان، ۲۲/۷ درصد بیابانی، ۶۳/۳ درصد مراتع بیابانی، ۷/۲ درصد مراتع خوب و متوسط بوده که عنوان دومین استان بیابانی را به خود اختصاص داده است. با وجود اینکه خراسان جنوبی، استانی گرم و خشک بوده و حدود ۸۸۰ هزار و ۳۳۴ هکتار از مساحت این استان جزو کانون‌های بحران فرسایش بادی می‌باشد اما حدود ۶/۸ درصد از عرصه‌های آن جنگلی بوده و دارای حدود ۸ هزار گونه گیاهی می‌باشد که اغلب آنها نایاب است. همچنین ۵۰ درصد انواع پرندگان و پرندگان مهاجر آیزی و کنار آیزی، ۳۵ درصد انواع پستانداران و ۲۱ درصد انواع خزندگان که در سراسر کشور موجود می‌باشد، در حیات وحش خراسان جنوبی نیز وجود دارد.

از جمله گونه‌های جانوری نایاب و در معرض خطر انقراض در حیات وحش خراسان جنوبی یوزپلنگ آسیایی است که آخرین بار وجود پنج قلاده مجزا از هم که در بین آنها یک مادر و دو توله بودند در سال ۹۵ توسط ۵۲ دوربین در مناطق حفاظت شده در حیات وحش این استان (که دارای وسعت بسیاری نیز هست)، به ثبت رسید.

اما بعد از آن متأسفانه به‌دلیل کمبود اعتبارات و نداشتن دوربین‌های تله‌ای موفق به رصد آنها نشدیم.

نکته حائز اهمیت این است که علاوه بر شکارهای بی‌رویه که در سطح استان و سراسر کشور اتفاق می‌افتد، بحث از بین رفتن گونه‌های گیاهی و جانوری از سوی خود طبیعت است که متأسفانه به‌دلیل برخی بی‌تدبیری‌ها در زمینه ساخت و سازهای غیرمجاز باعث رخداد این پدیده می‌شویم. در واقع وقتی در هر دره یا منطقه بکری ویلاسازی یا کارخانه‌ای ساخته می‌شود باعث می‌گردد تا زیستگاه حیوانات از هم مجزا و جزیره‌ای شود. به‌عنوان مثال فکر کنید یک گرگ برای آنکه بتواند خودش را به کوه یا همنوعانش برساند باید از میان چندین کارخانه و ویلا که پشت سرهم ساخته شده‌اند، عبور کند. در واقع این ساخت و سازهای غیرمجاز علاوه بر اینکه باعث جدا شدن حیوانات از خانواده‌های خود می‌گردد بلکه مانع آزادی عبور و مرور آنها در طبیعت و زیستگاه‌شان می‌شود. از همه مهم‌تر به‌دلیل آنکه نمی‌توانند با همنوعان خود ارتباط برقرار کنند، تنوع ژنتیکی‌شان پایین می‌آید. در واقع گونه‌های جانوری لکه لکه شده و در حال از بین رفتن است. البته ناگفته نماند که در حال حاضر ۲۰ درصد زیستگاه‌های جانوری و ۱۳ درصد از کل استان تحت پوشش و حفاظت ویژه قرار دارد و تا آنجایی که قانون اجازه داده، مسئولان حفاظت از محیط زیست استان محدودده تحت حفاظت خود را به‌عنوان خط قرمز قلمداد کرده و مانع ساخت و سازهای غیرمجاز شده است، اما ناگفته نماند که بحث کمبود اعتبارات و نیروی انسانی ما را با چالش زیادی روبه‌رو کرده است. در واقع طبق چارت سازمانی برای حفاظت از مناطق، ۴۰۰ نیرو تعریف شده است، در صورتی که هم‌اکنون با زیر ۳۰ درصد این چارت داریم خدمت می‌کنیم.

اما بحث توریستی شدن خراسان جنوبی موضوع دیگری است که هرازچند گاهی برخی از کارشناسان و رسانه‌ها به این موضوع پرداخته و معتقدند مناطق این استان علاوه بر اینکه قابلیت‌های بسیاری جهت حضور گردشگران دارد، می‌تواند محلی برای درآمدزایی باشد. در واقع این موضوع می‌تواند ایده خوبی باشد و افراد بومی هم با خدماتی که به گردشگران ارائه می‌دهند می‌توانند برای خود درآمدزایی داشته باشند و به نوعی باعث اشتغالزایی می‌شود. اما باید توجه داشته باشیم اینکه بتوانیم از این طریق هر ساله تعداد زیادی از این درختان به‌دلیل گزیده شدن از سوی(تشی) بلافاصله خشک شده و از بین می‌رود. لذا اداره حفاظت محیط زیست استان با فنس کشی بیش از دو هزار نهال بنه موفق به نجات این پوشش گیاهی شده است.»

وی همچنین ساخت آب‌انبار با ظرفیت بالا و تشکیل سامانه‌های جمع‌آوری آب باران و هدایت آنها به ۵۰ آب‌انبار را از دیگر اقدامات اداره محیط زیست خراسان رضوی دانسته و می‌گوید: «در سابق برای آبرسانی به حیات وحش مجبور به حمل آب با کامیون بودیم که در طول مسیر باعث ایجاد گرد و غبار می‌شد که هم‌اکنون این مشکل با تشکیل سامانه‌های جمع‌آوری آب باران رفع شده است.»

با همکاری مرکز ملی فضای مجازی، وزارت صمت

و سازمان برنامه و بودجه

تولید تلفن همراه در کشور احیامی شود

◀ | صفحه ۱۱